

LUCIFARUL

A. MURANU

Anul VII.

Nr. 21.

Sibiu, 1 Nov. 1908.

Abonament:

Austro-Ungaria:	România:
1 an . . . 12 cor.	1 an . . . 16 cor.
Ed. de lux 20 "	Ed. de lux 25 "
6 luni . . . 6 "	6 luni . . . 8 "
Ed. de lux 10 "	Ed. de lux 13 "

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 7 cor, în România și în Străinătate: 1 an 12 cor.

SUMARUL.

Victor Eftimiu . . . Poveste (poezie).
Ioan Adam . . . Aripă tăiată.
G. Rotică . . . Cântec (poezie).
C. Rebreanu . . . Codrea.
D. Marcu . . . Cântec (poezie).
O. A.-Tăslăuanu. Synnöve Solbakken de Björnsterne Björnson (trad.)

Maria Cunțan . . . Mamă (poezie).
Cronică: . . . Teatrul Național din București.
Porturi din Bănat. Educația
poporului. Conferințele Asociațiunii. Agata Bârsescu. Știri.

Ilustrațiuni: Teatrul Național din București. Manguin: Femeia cu ciorchina. Boutet de Monvel: Convalescenta. Porturi din Bănat. Legenda Sf. Nicolae. Bourdelle: Pallas-Atena. Rodin: Burghezi din Calais.

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an . . . . . 12 cor. Ed. de lax . . . . . 20 cor.
6 luni . . . . . 6 „ „ „ „ . . . . . 10 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 7 cor.

România și în Străinătate:

1 an . . . . . 16 cor. Ed. de lax . . . . . 25 cor.
6 luni . . . . . 8 „ „ „ „ . . . . . 13 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 12 Cor.

Reclamațiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

Adelina Olteanu-Maior:

Biblioteca Copiilor și a Tinerimii.

A apărut volumul IV din această bibliotecă dedicată copiilor și tinerimii.

Cuprinde: **piese de teatru și povestiri pentru tinerime și basme și istorioare pentru copii.**

Prețul volumului: 1 cor. (în România 1 leu 30 bani).

Se poate comanda dela **administrația revistei noastre** (Sibiu, — Schewisgasse 7), trimițându-se înainte prețul lui plus 20 bani porto (în România 40 bani).

Volumele apărute în această bibliotecă alcătuiesc cel mai frumos dar de Crăciun.

Cu acelaș preț se pot comanda și vol. I, vol. II și vol. III.

Ceice comandă toate patru volumele le primesc franco.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTA. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ

sub îngrijirea unui comitet de redacție.

Colaboratori: I. Adam, I. Agârbiceanu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. I. Borcia, Dr. T. Brediceanu, I. Ciocărlan, V. Cioflec, Al. Ciura, Maria Cunțan, I. Duma, Elena Farago-Fatma, O. Goga, Dr. I. Lupaș, Dr. G. Murnu, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitiș, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aidea, M. Simionescu-Râmnicănuș, I. U. Soricu, Caton Theodorian.

Orice reproducere, fără indicarea izvorului, este oprită.

Poveste.

Eră frumoasă și-i plăcea s'o cânte trubadurii...

Grădina-i respiră parfumuri prin gura miilor de flori,
Grădina ei eră orhestră de mandoline și vioare,
Cântau, în agonia serii acorduri lungi, tremurătoare
Privighetoriale 'mbălate de-atâta floare și culori...

Dar când se isprăviă departe lumina palidului soare
Tăcea în umbră aiurarea într'aripatele vioare:
Cântă domnița 'n raza lunii și par'că lumină pământul
Și stele noi creșteau din cântec pe înstelatul labirint,
Cântau cascadele cu dânsa în triluri clare, de argint,
Isvoare noi jâșneau în codru și florile creșteau, — iar vântul
Din gura ei fură cântarea, prelungul frunzelor susur,
Și-i împărția în zări, s'audă răfăcitorul trubadur...

Veniă atunci visătorul cu ochii mari, cercetători,
Parfum de crini muriă departe și cântec de privighetori,
Și cântecul purtă 'ntr'acolo pe cântărețul călător
Și cântecu 'l ducea 'n grădina reginei cântărețelor...

Privighetoriale 'mbălate de răsufălările grădinii
Căutau un adăpost în umbra boschetelor de trandafiri,
Înamorați de-atâta cântec se răzimbau de dânsa crinii,
Un somn adânc jesus din raze prindea cuprinsu 'ntregei firii,
Și 'n noaptea plină de lumină acordurile de chitară
Îmbrățișau nemărginirea, se ridicau spre bolta clară,
Romante pline de iubire cântau poeziile călători,
Privighetoriale și crinii se deșteptau cu 'ntreaga fire
S'audă iar cum moare 'n noaptea eternul cântec de iubire
Cântat de el întâia oară, dar ei cântat de-atâtea ori...

— Eu vin din țări îndepărtate, chemat de-al florilor parfum,
Chemat de cântecile tale, de vraja lunii ispitii...

Domnița mea, atâta pace plutește 'n jurul tău acum.
Privighetoriale tăcură și florile au adormit,
Suntem doar noi... Coboară-ți mâna, coboară mâna ta
[Ușoară]

S'o simt pe fruntea mea cum trece, pe ochii mei cum
[se coboară]

Și lasă-mă, culcat pe sânu-ți, să dorm o veșnicie-așa,
Ca fluturarea unei aripi să simt pe frunte mâna ta,

Să simt întreaga mea ființă cum se împarte și se pierde,
— Alăta dor i-e frunții mele de-o mână care s'o desmierde!...

Și ea îi mângăia pe frunte, pe-obrajii palii, trandafirii,
Alătea plete răsfirase cu degețele ei subțiri,
Alătea bucle negre, blonde, alătea bucle castanii
Le parfumase cu rispa buchetelor de trandafiri!

Privirea ei abia acuma părea că s'a deschis luminii,
Abia acum părea că vede grădina, stelele și crinii,
Iar cântăreții, fiecare, credea că el e cel dintâi
Ce doarme-alătura de dânsa, cu brațul ei la căpătâi...
În ochii ei, cetiau poeziile povești ce n'au mai fost șoptite...
Ca 'n niște ape verzi și limpezi, în ochii ei, pe nesimțite,
Li se 'neca 'ntregul suflet și gândul tot li se 'neca...

— Stăpâna mea... coboară-ți fața, dă-mi ochii tăi,
[dă-mi gura ta,
O sărutare... numai una... și gândurile îi l-e 'nchin...
Păbind, se ridică domnița și el simția că i-e străin!...

Înamorați de ea, poezii cutrelerau întreg pământul
Purtând în suflute parfumul și rana 'ntăiei lor iubirii,
Pe inimă purtau ascunse petalele de trandafiri
Și 'n inimile lor sărmane melancolia și mormântul...

Într'un amurg de primăvară veni un bard îndepărtat...
Și el și-a înstrunat, ca alții, pe sub fereasta ei chitara
Și el i-a spus că ea e soră cu zânele și primăvara, —
Dar când i-a mângăiat pe frunte și pletele i-a răsfiat,
Poetul n'a căzut în vraja ispititoarelor priviri,
Ci și-a luat senin chitara, buchetele de trandafiri,
Pierzându-se și el pe urma atâtor cântăreți pribegi...

O lacrimă — întâia oară — lucă în ochii ei senini,
Și lacrima a stins cântarea și floarea tainiciei grădini,
Pe urma celui de departe a plâns domnița ani întregi,
Ș'acum, când doarme în grădină, ea poate tot îi mai așteaptă
Sub lespede pe care alții au scris o vorbă înțeleaptă:
Eră frumoasă și-i plăcea s'o cânte trubadurii...

Victor Eftimiu.

Aripi tăiate...

Profesorul Neagu, sdrobit și singur, măsură cu mersul lungul odăilor și cercă să se reculegă din căderea lui sufletească.

Trecuse prin toate încercările și acum, când vedeă că nu mai are nimic de așteptat, nimic care să-l mai bucure, sau să-l doară, i se părea c'a scăpat de sub încrucișarea unor lovituri, venite peste capul lui din toate părțile.

Se opriă, din când în când, din mers și stă așa ca năucit, pironit între gânduri nehotărâte, ca la o răspântie cu drumuri necunoscute.

Ce să mai facă el de aici încolo?

Mintea lui Neagu se sbătea printre gânduri, ca o pasere, rănită, căzută în niște ruine.

Pierderea copilului îi tăiasă tot avântul și credința în viitor. Când a venit mai târziu și moartea neveste-si, — în împrejurări cu totul stranii, — n'a mai știut ce să creadă de norocul lui. De unde plecase pe drumul vieții, stăpân și cu gânduri bine alese, s'a pomenit deodată la mijlocul căii, ca trezit dintr'un vis mincinos, fără să mai știe de unde a plecat și unde trebuie s'ajungă.

Ce mai poate aștepta el dela viață?

Un copil l-ar fi împăcat cu toate înfrângerile, un copil te leagă de viitor, în el e sufletul tău care va trăi înainte, ca să implinească pe pământ, aceea ce tu numai ai năzuit...

Și ce poate să te mângâie mai mult, decât gândul că ceace tu ai sperat numai, va putea să fie aieva pentru copilul tău...

Aici pare că s'ascunde toată iluzia vieții, cu imboldul la muncă, la răbdare și așteptare.

Cât de străin și singur se trezește omul când înțelege că nu se mai poate lega cu nimica de nemurire și că, închizând el ochii, se rupe cu totul firul zilelor de mâne și mor speranțele odată cu el. În oprirea aceasta bruscă de viață, plânge și se sbuciumă sufletul rasei amenințate, care s'a tras cu atâta nădejde și greutate până aici, tocmai din întunecul vremilor cari au zămislit pe om...

Pașii lui Neagu călcau îndesat, trosnind dușumeaua în mersul lor neogoit.

Când trecea prin dreptul oglinzilor din pereți, își zărea capul albit și fața trasă și tristă.

Cum se poate irosi o viață!...

Se ducea cu mintea la soarta lui nedreaptă și-i părea rău și sângeră, că l-a dușmănit de geaba și l-a scos brutal din pușina lui bucurie, cu care se împacă așa de bine... El n'a fost un ambițios în viață, s'a mulțumit cu puțin, dar se vede c'așa e soarta, cu cât îi ceri mai puțin, cu atât ea nu-ți dă nimic...

Ce singur și îmbătrânit a rămas!...

Neagu se oprește în fața oglinzii, și văzându-se mai bine, a crezut c'a dat cu ochii de altă arătare, așa se schimbase de mult. Și doar nu eră profesor decât de vr'o patru ani.

Trecutul începe a-l fură ca într'o adultmecare:

A plecat dela universitate, cu gânduri foarte modeste în lume. E drept că și muncise mult până atunci, așa încât acum la urmă n'aștepta decât liniște, ca să se odihnească. Visul lui eră simplu de tot: o catedră în provincie și tovărășia unei femei cinstite și gospodine...

Un copil, ar fi venit apoi, ca un adevărat trimis, care să-l împace cu norocul cel dușman.

Și drumul acesta ușor i s'a deschis ca un revărsat de ziuă:

Orașul, unde a fost trimis ca profesor, eră liniștit și curat, cu oameni împăcați și împrejurimi frumoase.

Gazda lui, o institutoare ieșită la pensie, crescuse în casă o nepoată, pe domnișoara Suzana, care ajunsese acum fată de măritat.

Fata era o fire blândă și înclinată la visuri. Cetise multe cărți până atunci și în școală se distinsese la compuneri...

Neagu urmărește cu mult interes apucăturile simple ale fetei și-i place și înfățișarea ei subțiratică și vioae.

Gazda vedeă cu ochi buni apropierea profesorului și nu scăpă niciodată prilejul de a-i vorbi bine de fată.

— Ce gospodină, doamne!...

La amintirea aceasta dulce, Neagu închide tare din ochi, ca să nu-și mai vadă în oglindă

ruina de azi, și atunci în orbitele lui stinse, se deschide ca o perspectivă de lumină, în care se zărește alături de mireasa lui blândă și înțeleaptă.

Când le-a mai venit și copilul, s'a umplut casa și viața lui de bucurie și sărbătoare...

Neagu tresare ca de iluzia unei emoțiuni. S'a revăzând un moment cu copilul în brațe, primblându-se ca să-l adoarmă. Trezit din unda acestei amăgiri, se pomenește iarăși măsurând lungul odăii, tot singur și trist:

Ce iute a trecut prin bucuriile lui mici și cum s'au mai prefăcut de repede toate în ruine. Acum căută să se tragă la lumină, ca de sub o dărmătură care-l prinsese, dar când vede toată năruirea dinprejur, își strânge ochii în orbite și-i pare rău că nu l-a sdrobotit cu totul prăbușirea.

Ajuns de osteneală, Neagu se mai lăsă pe câte un scaun din cale, aici la un colț de masă, colo lângă o fereastră, dar nicăiri nu găsiă odihnă și împăcare.

«Ce-i mai poate da lui viața?»

Gândul acesta îl fură și-l sorbeă, ca o vultoare, din care nu mai scapă cine cade. Își vedeă tot sfârșitul, cu trecerea lui sărbadă prin lume, cu ștergerea oricărei urme, cu uitarea tuturor, fără nici o umbră de speranță sau așteptare... Copilul acela așa de dorit, care trebuia să-i ducă sufletul și numele în viitor, s'a stins pe negândite, ca un răsad neîngropat la timp. În învăluirea aceasta de păreri de rău, reveniă, ca o umbră de doliu și ispită, amintirea caldă și moale a nevestei bune și curate. Vârtejul acesta de unde încrucișate, îl întorcea în loc și-l afundă în clocot, amețindu-l ca 'ntr'o învârtire de volbură, cari nici nu 'nghite pe cel prins, nici nu-l aruncă la liniște. Singuraticul profesor se treziă privind, dela geam, curtea goală și tristă, cu copaci răsleți și fără frunze. Totul era trist în amurgul acela de toamnă și pregătit par'că pentru îngropare. Ca să se mai reculegă din ruina lui sufletească, Neagu se ridică apoi, așa sdrobotit și singur și luă iarăși odaia în lung, trosnind dușameaua în mersul lui desnădăjduit, până nu-și mai vedeă calea, din întunerecul care înecă totul.

Zilele treceau grele și nopțile veniau cu insomnie și urât. Toamna aceea târzie se lungea nesfârșită, cu ploii mărunte și păclă care apasă.

Neagu treceă prin odăi singur și trist, oprindu-se la lucrurile care-i aduceau aminte de Suzana. În camera de lucru a moartei, stă câteodată uitat și-și purtă ochii împrejur, la tot cadrul acela evocator, care a încunjurat-o odată și i-a tănuuit intimitatea și grijiile. N'a schimbat nimic din ordinea obiectelor, a lăsat totul acolo, după cum așezase dânsa. Neagu deschideă așa în neștire cutiile și saltarele și 'n ele găsiă podoabe și relicve scumpe de-ale neveste-si. De fiecare eră legat câte c'o amintire și la vederea acestor rămășițe dragi, tresăriă mișcat, ca de apropierea Suzanei.

În amestecul de întâmplări dureroase, îi reveniă în minte, ca o nedumerire, răceala cu care Suzana a întâmpinat moartea copilului. De unde-i veniă puterea aceea neînțeleasă de stăpânire? S'ar fi părut că ea așteptă sfârșitul acela. Când s'au întors dela înmormântare, ea tremurâ agitată, prinsă ca 'ntr'un fior de bucurie. Atunci i-a aruncat ea și vorba aceea nesocotită, care l-a durut:

Lasă, Neagule, că-ți fac eu alt flăcău, pe care-l vom iubi mai mult...

Mintea lui se ținea de umbra Suzanei și nu știă să-i pătrundă sufletul dus și s'o cunoască. Ce fire neînțeleasă și tare, ce amestec bizar de înfrigurare și stăpânire! Nu știă nici el, ce să mai creadă, când o vedeă câteodată așa biruită și cu gândurile duse, șovăind par'că între dragostea ei pornită și o abatere ofilitoare. Erau zile când rămâneă tristă, ca după o părere de rău...

Dar moartea ei stranie?

Neagu se cufundă, la gândul acesta, în întunec și 'n îndoială, ca 'ntr'o noapte neagră, în care nu se mai văd drumurile.

Tot într'o după-amiază monotonă și înecată în păclă groasă, Neagu ajungând în odaia de lucru a moartei, se razimă de măsua oglindei și rămâne abătut, privind așa pieziș în neștire.

Moartea atât de neînțeleasă a Suzanei îl urmăreă ca o enigmă. Revedeă bine toate

Teatrul național din București.

întâmplările: Plecase la Constanța după statul doctorilor. Amândoi erau cu nervii sdruncinați, după moartea copilului. Nu mai știau unde să-și găsească liniștea și împăcarea. Era pe la sfârșitul lui August, când s'a organizat o excursiune cu vaporul la Constantinopol. După indemnul Suzanii, s'au hotărât să iee și ei parte la această călătorie pe mare.

Imprejurările acelea îi veniau în minte viu. Plecarea vaporului noaptea, cu depărtarea aceea feerică de țarm și cu sgomotul surd al mării, toate îi dădea senzațiuni de nesfârșit și măreție.

Au stat amândoi până târziu pe punte, învăluți de noaptea grea. În urma vaporului marea forfotea nesfârșită — într'o brăzdare de clocot și spumă, Suzana tresare odată cu dintr'o trezire bruscă și arătând cu mâna marea înneacă de întunerec, îngână cu duioșie: — Ce mormânt larg și plin de odihnă, pentru sufletele neîmpăcate...

Neagu se ferește c'o smâncitură din coplășirea bănuelilor și-a îndoelei și s'amăgește cu ochii, privind la saltarele mașinei de cusut. S'a mirat că nu observase până acum atâtea adausuri și înflorituri. Trăgându-și un scaun mai aproape, se pune dinainte și deschide pe rând săltărașele. Câte nimicuri emoționante nu erau amestecate printre mosorelele de

ață, foarfeci, degetare și căpețele de șiret. Deschideă pe rând cutiile și treceă, ca printr'o alintare dulce, prin senzațiunile pe cari i le da diferitele amintiri. Examenul acesta amănunțit s'a oprit la saltarul de jos din partea stângă, care eră încuiat. Pe Neagu l-a surprins aceasta. De ce-aș fi fost încuiat saltarul din urmă? Trage el de bumb, clatină, îl silește, degeaba. O curiozitate de negândit îi încolțește în inimă. Ce să fi ascuns acolo nevastă-sa? Fără să-și deie seama,

ia dalta și potrivit pana de fer printre saltarul închis și marginea de deasupra, mișcă odată în sus, apoi lasă cu putere în jos, până sare iverul încuietorei și se trage afară săltărașul.

Neagu răstoiește cu liniște încăperea aceea îngustă: Deasupra găsește drama lui Strindberg „Tatăl“. Mai încolo câteva scrisori trimise de-ale lui, iar pe fund un album plușat pe care eră scris: „Caetul meu“. Neagu tresare la vederea titlului, ca 'n fața unei taine. Ia caetul și se duce la o fereastră de-l deschide. Paginile dintâi erau scrise ș'apoi șterse cu linii groase, ca să nu se mai poată ceti. Întoarce o filă, întoarce două-trei... întoarce zece, toate șterse și pătate cu stropi spălăciți, care sămăneau a fi fost lacrimi. Pe la mijlocul albumului, în josul unei pagini șterse pe trei sferturi, se putea ceti cu anevoie un scris nervos și mărunt.

„Sunt greșeli din imprudență, după cum sunt și crime. O crimă din imprudență se iartă și oamenii o uită, dar greșala unei căderi, nu se poate uită și iertă, căci rușinea o duci și în casa bărbatului tău... Fructul rătăcirii tale de un moment rămâne o mărturisire veșnică, care te urmărește și te muștră în toate încercările tale de bucurie...

Și totuși nu sunt vinovată!“

Neagu trece peste rânduri, cu setea desperatului care-și cetește osânda.

„Ce om bun și mândru e Neagu. Nu-mi închipuiam că bărbații pot fi așa de aleși. Până m'am măritat, credeam că tovarășia dintre bărbat și femeie e o nenorocire fatală, la care trebuie să ne supunem. Ce deosebire însă. Bărbații sunt niște eroi. Cât de cinstit și fără ascunsuri intră Neagu în viață. Mi-e rușine de privirea lui care ocrotește și înalță!...”

„În definitiv n'a fost decât o copilărie... o nesocotință... dar ceea ce mă înspăimântă e grozava consecință... Amintirea o am și acum, o amintire nedeslușită, ca un vis urât...”

Cu Marius am copilărit și ne-am jucat de-avalma, ca niște veri buni ce eram. După ce ne-am făcut mari, ne-am trezit iubindu-ne cu nevinovăție și fără speranțe...

Când s'a aflat că trebuie să mă mărit, Marius, care eră tot copil, râdea de mine și mă sărută cu sila. Pe Neagu îl respectam pentru că eră învățat și-l luam de bărbat pentru că mi-l dădea mătușa.

A venit însă sara aceea de orbire și nebulnie, din ajunul logodnei, când, — nu știu pentru ce — m'am dus la Marius, ca să-i spun să fie cuviincios cu mine de acum, căci mă mărit. L-am găsit singur... și în odaia lui un câld-moleșitor care mi-a secăt mâinile. Marius râdea de mine ca un nebun, că mă mărit și eu plângeam. M'am trezit luată în brațe, amețită în sărutări, desmerdată și învinsă... În amăgirea acelei învăluiri, mi-am pierdut dreptul de a mai fi mândră în viață.

Neagu n'a bănuit nimica niciodată, e fericit și mă preamărește, crezând că-i port în sân rodul speranțelor lui și bucuria noastră din viitor!...”

„Răd, pentru că râde lumea dimprejur și mă bucur, pentru că se bucură Neagu, dar dac'ar fi după sufletul meu, ar trebui să intru în pământ de rușine și umilință. Să fi luat un bărbat rău, ași fi suferit mai puțin, dar Dumnezeu mi-a dat pe cel mai bun om, pentru că să-mi pedepsească mai grozav păcatul. Când îl văd pe Neagu cum mă urmărește din ochi și cum tresare de fericire, urmând să-mi duc sarcina bine mă cuprinde

Manguin, Femeia cu ciorchina.

remușcarea și revolta și-mi vine să-mi tai mijlocul, ca s'arunc departe cuibarul de pierzare și minciună, care amăgește atâta, pe Neagu meu cel bun și înșelat...”

„Nașterea mea a fost o tortură. Când m'au luat durerile, mi se părea că vin toți judecătorii din lume, ca să mă arate lumii ca pe-o vinovată. Până atunci crima mea eră ascunsă, o cunoșteam numai eu și-o țineam în mine ca pe-o rușine tănuită. Acum însă trebuie s'o mărturisesc lumii, s'o dau pe față, s'o immortalizez într'o făptură omenească, care trebuie să rămână totdeauna lângă mine, ca o stigmatizare veșnică.

„Când vedeam pe Neagu solemn și stins, îngrijindu-se de mine și luând măsuri de pază, îmi veni să-i strig de pe patul facerii tot adevărul, ca să nu-i mai fur înainte mila și încrederea lui.

„O, cât ași fi vrut să mă știu nevinovată, să fiu mama copilului lui, ca să-l pot chema pe nume în ciasul cel sfânt, să pot să-l apuc pe după gât în sforțarea supremă, ca s'auzim, în această îmbrățișare simbolică, primul țipăt al celui care vine pe lume.

„Cei dîmprejur însă, mi-au spus c'am strigat pe Marius în chinurile nașterii de bună seamă ca să-l blastăm, căci nu cred că instinctele brutale, să-mi fi învins conștiința păcatului.

„Nu mai pot; înebunesc. Ar trebui să-i smulg copilul din brațe, atunci când îl strînge el mai cu drag și să-l arunc departe, cum se lapadă omul de o rușine. Să-i spun că nu sunt vinovată, că n'am știut cu cine mă mărit, c'am greșit fără să mă gândesc, silită de un nemernic și azi când mă văd atât de iubită și îngrijită, în tovărășia unui om așa de bun, n'ași vrea ca tocmai eu, cea miluită, să fur atîta iubire, atîta lumină cu o minciună scărboasă. Nu pot să mai las pe Neagu în rătăcirea lui, trebuie să-l scot din visul acesta înșelător, trebuie să mă scap de copil, să rămân singură cu el. Atunci îmi voi răscoli tot sufletul, voi revărsa toată duiosia, pentruca să-l fac fericit, cu ceea ce e adevărat și curat în simțirea mea, nu cu căderea trupului blăstămat“...

„Când îl văd cât iubește copilul, înțeleg că ar fi dorit să se știe tată și atunci hotia mea m'apasă mai rușinos și vina mă urmărește și mă mustră ca un vis greu.

„Încotro să mai găsească împăcarea?”

„Ce-ar putea însă să mă mai împăce?”

„O, cîntă fericire am pierdut pentr'o copilărie! La cîte bucurii nu trebuie să renunț; la cîte liniște și mîndrie nu mai am dreptul să mă mai aștept, — pentr'o rătăcire de-un moment?”

„Să nu poți să-ți privești bărbatul în față, fără să roșești de căderea ta, să nu poți să-l chemi voioasă, ca să te pleci cu el asupra leagănului, mână 'n mână, tîmplă lângă tîmplă, în aceeași înduioșare de părinți fericiți, care-și văd norocul înflorind!...”

„În sfârșit sunt salvată. Copilul nu va mai stă între noi, ca o prăpastie peste care nu se mai poate trece. Eră din sângele meu, îmi eră fecior, — dar nu-l dorisem, nu-mi trebuia, eră din păcat, de aceea nu poate să-mi pară rău de moartea lui...”

Dar dacă l-am omorît eu?

Să vedem, să-mi aduc aminte... Copilul Anetei, prietena mea, eră bolnav de anghină.

Puteam eu să nu mă duc s'o consolez? Și apoi copilul ei îmi eră drag, îl iubeam cu toată iubirea, cu care trebuia să iubesc copilul meu. Numai când mă duceam la prietena mea și-i vedeam băiatul, înțelegeam că așa fi putut fi de fericită, dacă nu se întâmplă ce s'a întâmplat cu mine.

Odată intrată în casa Anetei, puteam să nu-i văd și copilul? — pe Milică?

— Nu te duce la el, că și tu ai copil și-i iei boala...

— Crezi, soro? — astea sunt basme... boala e dela Dumnezeu...

Și-am intrat la copil ca la o mîntuire. L-am sărutat și l-am mîngăiat, în așternutul lui de moarte, cu setea și ardoarea desperatului care-și găsește împăcarea lui sufletească.

Nu știu, însă, dacă aceasta nu e o crimă.

De ce căutam să întîrziu în cameră și să ating toate lucrurile bolnavului? Mi se întunecă ochii ca la vederea unui spectru de spaimă.

Nu, n'am vrut să-mi omor băiatul, n'aveam nici un drept asupra vieții lui, — dar trebuia să văd pe Milică, copilul acesta îmi eră drag.

Băiatul meu a murit tocmai la o săptămână, când Milică s'a ridicat cu totul de pe boală.

Să se fi luat oare moartea după mine, din casa lor?

Ce-a fost însă până acum, s'a trecut totul, acum sunt liberă, pot să-mi iubesc bărbatul, mi-am răscumpărat îndeajuns greșala, sunt liberă, sunt toată a lui, — trebuie să-i fac un copil care să fie al nostru“...

„Joc un rol straniu. Eu trebuie să par veselă și caldă, pe când Neagu rămâne nemîngăiat. Pe el îl urmărește amintirea copilului pe care îl credeă al lui și plînge ca după o pierdere fără de preț. Înzădăr îl mîngăi și-i dau curaj, el rămâne rece și îmbrătrânește văzînd cu ochii. l-a intrat în cap ideia nenorocită că nu va avea copii. Eu îl cuprind iubitoare și dornică, îi fîgăduesc un rod fără seamăn, dar el dă trist din cap și rămâne neîncercător:

— S'a sfârșit... Nu vezi că suntem niște obosiți? O! dacă nu-l pierdeam pe cel dintîi!...

„Gândul acesta a început a mă urmări ca o sugestiune. Dar voiu învinge totul. Eu sunt tânără și pasionată. Îl voiu învăliu și dovedii cu iubirea mea, ca să uite urâtul și amințirea copilului pierdut. Vreau să fiu mamă ade-vărată, mama copilului lui Neagu“...

„Bine c'am ajuns în vară, scap de oraș și de înconjurul acela chinuitor, care nu mă lasă să mă bucur. Mă duc cu Neagu la mânăstiri. Acolo, în răcoarea munților și 'n liniște, îl voiu recuceri din muțenia și îngândurarea lui. Îndemnați de natura tainică și

sdruncin de neînchipuit. Noaptea vin ca o groază. Nu pot închide ochii, fără să nu intru în lumea viselor de spaimă. Nu mai știu cum să lupt contra urâtului și-a singurătății. Neagu trece ca o umbră de doliu, îmbătrânit și rece, mângându-se cu portretele copilului și cu suspinele dese. Eu nu mă mai încerc să-l înving, am desperat de propria mea putere. Mai ales în urma viziunii mele — o! ce viziune stranie: Stam cu capul pe umărul lui Neagu. Eram singuri pe trunchiul din poiană. Printre crengile copacilor, sclipiau razele lunei. Am avut atunci un moment de extaz. M'am

Boutet de Monvel: Convalescenta.

regeneratoare, vom trăi viața în plinul ei, trezind pe Neagu la iubire și speranțe noi. Aici nici eu nu sunt destul de împăcată, căci mă urmărește moartea copilului și părerile de rău trecute. Încotro mă întorc găsesc numai muștrare și amenințări. Mi-i sufletul înlănțuit ca într'o mreajă care mă strânge și mă în-nădușă. Când m'apropiu de Neagu, cu toată dorința mea de a mă învioră și a-l cuceri, mă simt deodată ca desarmată, cu brațele tăiate și sufletul rece. Toată nădejdea mi-i în aerul proaspăt și în natura copleșitoare dela munte. Acolo trebuie să-mi nasc simțurile și să dau aripi sufletului meu învins“...

„Cred că nimica nu-mi va mai putea da împăcarea sufletului și-a trupului. Sunt într'un

întins și-am sărutat ochii inspirați ai lui Neagu. Credeam c'au revenit timpurile de iubire, dar când să-i înlănțui gâtul cu brațele, o mână-șiță de copil s'a întins par'că în spre pieptul meu, ca să mă ferească, și când deschid bine ochii, îmi văd ca într'o halucinație, copilul mort, cum se opintea să mă înlătore ca dela un păcat.“

„Nu mă mai pot apropia de Neagu, fără să nu am iluzia că o mânăță gingașă ne ferește. Odată, când m'a luat în brațe așa la o joacă, am dat un țipăt de spaimă, crezând că strivim în stringerea aceea trupul copilului meu mort, răsărit între noi ca din văzduh. Într'o noapte am avut un vis neînțeles. Rătăciam printr'o mlaștină. Abia îmi scoteam un picior din mocirlă, pentruca să calc din

nou mai departe. Umblând eu așa prin noroi, bag de seamă că s'apropie de mine un copilăș îmbrăcat în alb, care abia aducea în brațele lui micuțe un maldăr de flori veștede. Mă uit bine și recunosc haina cea albă, care eră cusută de mine. Am dat un țipăt de spaimă. Când a ridicat copilul capul lui palid și trist, mi s'a tăiat răsuflarea și glasul. Copilul meu cel mort îmi întinsese legătura de flori veștede și-mi zice tânguitor:

— Iați-le, de ce mi le-ai mai dat... nu știi că florile nasc din iubire? — florile tale s'au veștejit, dacă nu m'ai iubit...

„M'am trezit plângând și când am simțit pe Neagu, plecat asupra mea, ștergându-mă pe frunte, mi-am simțit vina mai grea ca oricând.

„Ce să mă fac de-acum? Unde mai pot nădăjdui să-mi găsească împăcarea?”

„Sunt ruinată cu totul. Mi s'au sdruncinat nervii... sufăr. Aci mă înfierbânt, de mă trec sudorile, aci cad într'o amorțire de moarte și mă răcesc ca ghiața. Apropierea de Neagu e o adevărată frică. Când îl văd, tresar ca de-o arătare. Acum nu mă mai gândesc la un copil care să fie al nostru. Cred că nici n'ar mai putea fi cu puțință o naștere. Am ajuns un trup fără nici o simțire. Mi se pare că am început să mă răcesc de pe acum, ca să mă găsească moartea pregătită.

„Ieri am avut iluzia unei înviorări. Neagu îmi ținea mânilor în mânilor lui și-mi vorbea frumos, privindu-mi în ochi. Eu mă încercam să par

voioasă. Deodată însă Neagu se face palid și se uită tremurând la mine.

„Atunci m'am spăriat și-l întreb:

— De ce te-ai schimbat așa la față?

— Pentrucă mânilor tale au înghețat în mânilor mele...

— E drept că mă simt toată de ghiață — ce frig mi-e!...”

„Azi Neagu mi-a adus vestea că plecăm la Constanța cu mai mulți cunoscuți de aici.

„O! marea... marea!... Poate acolo să-mi găsească împăcarea și liniștea sufletului...”

„Eu n'am văzut marea niciodată”.

*

Aici se sfârșiau însemnările Suzanei.

Trei zile dela întâmplarea asta, n'a mai văzut nimeni pe Neagu ieșind din casă. Vecinii n'au băgat de seamă această lipsă, fiind deprinși cu ciudățeniile profesorului singuratic.

A patra zi, însă, directorul gimnaziului a trimis pe servitor la Neagu, ca să vadă dacă-i acasă, căci lipsia dela cursuri de trei zile, fără concediu...

Servitorul găsiind ușa dela intrare dată în lături, întră în casa profesorului... tușește ca să facă sgomot... la urmă îl chiamă pe nume... dar nu se auziă nimeni de nicăiri. Atunci dă să caute prin odăi și când să deschidă ușa dela camera de lucru, îl trăsnește un miros greu de mort.

Neagu atârână în mijlocul odăii, spânzurat de tavan, cu beteala de nuntă a Suzanei...

Ioan Adam.

Cântec.

I.

Vezi floarea de pe stâncă,
Frumoasa floare-o vezi,
Ce-și are chip din raza
Eternelor zăpezi?

Mi-i sufletul la dânsa
Și drumu-i lung și greu;
Prăpastia-i adâncă —
Și floarea eu o vreu.

II.

Vezi steaua ce străluce
Pe boltă, sus, mai viu?
Departe-i pân' la dânsa
Și drumul eu nu-l știu.

În lumile albastre
Mi-i sufletul meu dus;
Tot mai departe-i steaua
Și eu vreu tot mai sus.

Codrea.

De câtră seară, așa când se împreună ziua cu noaptea, Codrea se așeză pe pragul tinzii, își vâră pipa de lut roșcat între mâsele și se certă cu babă-sa.

„Hm... Mă... Ce știi tu, ori ficiorii tăi!... Voi toți laolaltă nu plătiți o ceapă degerată, mă...”

Lelea Firoana îi cunoștea năravurile și nu-l prea luă 'n samă. Sprintenă ca o fată de măritat, cu zbârciturile obrajilor rumenite de bujală, se învârtă pe lângă vatră, da încoace, da încolo și 'n sfârșit răsturnă, din ceaoanașul afumat, o mămăligă aburoasă pe crupător. Și atunci Codrea încetă din sfadă, se mulcomea. Își ascundea luleaua în șerpar, se trăgea bodogănind pe laiță, își făcea cruce de trei ori, creștinește, și îmbucă în tihnă și chibzuit. După cină umflă iarăș pipa, scormonea în foc un cărbune potrivit, păcăia țepăn de câteva ori slobozind fuioare groase de fum alburii pe gură și pe nas, și apoi se lungea pe pat.

Într'un târziu întrebă trăgănat, cu glas moale:

„Tu, babă!

— Haba, vājule!

— Hm... Oare ce mai face Ionică?... Ha?

— Știe-l Dumnezeu, măi moșnege...

— Oare n'o fi flămând?

— Bunul Dumnezeu îl știe că el ne poartă grije la toți...”

Codrea se ridică repede, înțepat, scotea pipa din gură și se uită lung și cam îngâmfat la babă. Buzele i se mișcau ticăind ca-și-când ar borborosi ceva, dar pe urmă se lăsă iar pe spate și nu rostea nici o vorbă. Cu ochii întredeschiși, împainjeniți, privea clipositul jăratecului din vatră și nu băgă de seamă cum îi alunecă pipa mintenaș deoparte... Un horcăit rar, ușor cutremură tăcerea bordeiului. În cenușă făciunii mocnesc innăbușit. Un greer rătăcit se tângue sub fereastă. Un câne latră răgușit undeva, departe... Iar baba Firoana se apropie tiptil de moșneag, îngrijorată să nu-l trezească, și-i desleagă opincile...

Așa eră dedat Codrea de o vreme încoace.

Se obișnuise cu mādăritul și gogolitul babei ca copilașul din leagăn cu țăța.

O jumătate de veac petrecură în căsuța aceea dărăpănată, cu coperiș petecit, țăguiat, pitulită supt coasta de molizi din capul satului. Și au trăit... Au trăit și mai bine, și mai rău, dar mai mult tot bine. Baba se simția mai prostucă, mai bătucită la cap și nu i se puneă în ponive. Își călcă pe inimă și de nu i se părea ceva, și-i da pace să se sfarme el din gură, să hăpălească până s'a hrăni. Numai câteodată îi treceau sulție reci prin inimă și o podideau lacrimile... câteodată când Codrea hulea prea tare pe ficiorii lor. Durere năvalnică țişnea atunci din sufletul ei obidit, sângele începea a-i svăcni mai puternic în vine, fața pocită, gălbejită ca frunza veștedă, i se îmbujoră de milă și de manie, și s'ar fi încumetat să-l și afurisească... Dar nu putea. Vorbele întretăiate se înmuiau într'un plâns amarnic. Și Codrea se cătrănea: că de ce-și mănca ea zilele pentru niște copii ca aceia. El nu-i putea vedea 'n ochi de urăți...

Eră moșneag sfătos Codrea, un moșneag înalt și drept ca un steag, cu niște ochi albaștri de femeie, limpezi și adânci. Două cete de crețele mărunte îi pornesc de pe opcina obrajilor și aleargă deavalma, încrucișate și colăcite, în sus cătră gropile ochilor și 'n jos spre colțurile gurii, unde apoi se pierd în desișul perilor bătuiți de brumă. Pe umerii lui lați și ciolănoși se apasă povara alor șaptezeci de ani.

Odinioară, Codrea gândea că n'o să îmbătrânească până-i Prut și Siret, într'atata eră de zdravăn și de voinic. Pornirile svăpăiate ale tinereței îl mânau tot înainte și-i dădeau puteri de uriaș. Un vuet îi răsună mereu în urechi, o învălmășală de glasuri asurzitoare... răcnetul luptelor vieței. Și-i plăceau vocile acele încălcite, îl fermecau și-l întăratau. Se bozomea să se asvârle drept în miilocol volului de trudă și să-l spargă ori să se prăpădească.

Doisprezece ani încheiați a slujit pe împăratul ca dobas. A colindat câte țări și

ținuturi, s'a bătut cu „pământezu“, cu „burcușu“, odată fusese și prezărit printr'un picior. Și nîcicînd nu și-a pierdut voia. Numai în vârtejul primejdiilor i se răveneă sufletul...

Ș'apoi a venit acasă. Ce odor de fetișcană mai eră pe-atunci baba asta Firoana!... Ș'apoi au avut copii, i-au năpustit neajunsurile. Pănea ce-o mîncă eră străbătută de sudorile muncii neconținute. Truda și zoala îi mistuiră puterile și pofta de trăit. Oboseala îl pridideă tot mai dinadins. Seara, toropit de greutatea nevoilor, de multeori se schingineă... urlă sub cruzimea vieții. Fiecare an, fieștecare zi trăgeă câte o brazdă două pe fața lui Codrea...

Dar au trecut toate repede ca-și-cum trece povoioul. Copiii și-au căpătat aripi, s'au dus care 'ncătrău, și Codrea iar a rămas singur cu baba.

Puterile îi erau acuma strivite de crîncenia vremurilor. Mîntea începeă a-i sburdă copilărește... Uitate multe din cele păfite. Numele tovarășilor din cătănie, a orașelor, a mării marilor i s'au spălăcit, i s'au șters din creeri. Unele visuri par'că le-a trăit aievea, unele întâmplări trăite par'că numai le-a visat. Timpul încurcă firele amintirilor și le învâltoarește după placul său.

Azi, Codrea nu-și mai aduce amînte să fi fost dobaș. Nu, nici vorbă! Granadir a fost, ori călăreț, dar totuși par'că granadir. Și cît de mult ținea el la cătănie! Acolo și-a prăpădit floarea vieții, acolo a dus un traiu mai fără griji, mai ușurel... O căldură priincioasă îl copleşește când se gîndește la vremurile acelea. Închîpuierea zboară vioiu, grămădește întâmplări poznașe, răscolește și amestecă lucruri nemai auzite. Nici stavilele timpului, nici prăpastiile mîrginirei nu o pot opăci în avîntul năpraznic...

„Hm... Mă... Ce știți voi?... Eu cînd am fost cătănă, mă!... Acea eră cătănie, nu ca azi...“

O umbră de surăs batjocoritor se leagănă pe buzele supte. Bulbii ochilor năvălesc înafară. Obrajii se rumenesc în pripă. Și sumeț, cu glas trufaș, înălțat, povestește:

„Eram odată, mă, cu domnu căpitan al nost... cu domnu căpitan Carlup... Așa, așa, Carlup îi chiamă... Eram în lagăr, mă,

la pămîntez... Și numai ce ne pomenim, mă, că ne atacă inimicii și cît ai bate 'n palme ne fură toți boii dela companie... Hei, să fi văzut voi atunci pe domnu căpitan! Eră negru de supărat, mă, mai negru ca sumanu ăsta de pe mine... Hm... Și mie-mi eră jale de domnu căpitan, c'a fost un om bun totdeauna, Dumnezeu îi dee sănătate de mai trăiește... Și mă iau eu, mă, și-mi acăț pușca pe umăr și mă duc, bre, mă duc până ce dau de vrășmași într'o poiană. Da erau mulți, mă... erau ca vre-o cincî sute. Nu zic eu nimica, numai mă pun frumușel și m'ascund dup'o tufă. Și 'ncep a pușcă, băiete, și pușc, și pușc, și pușc... Ș'odată numai ce văd, mă, că se sparie inimicii și mi-ți-o apucă la fugă, mă, de se hurducă pămîntul sub picioarele lor... D'apoi bucuria lui domnu căpitan cînd și-a văzut iară boii! Mă! Eră cît p'aci să mă înghițească de voios... Și dintru cît își și descinge coarda¹⁾ și mi-o dă mie. „Na, Costane! — zice. De-acu 'nainte tu ești compani-comandant!... Așa, zău, mă... Ia-vezi așa, dragii badii!...“

²⁾ O clipă parcă-i alt om. O undă de lumină senină plutește pe fața brăzdată. Se uită împrejur și-și întinde fălos ciolanele muncite... Dar deodată tresare îmbăimăciț, ca zguduit dintr'un vis. Se netezește cu palmele peste frunte ca-și-cînd ar vrea să împrăștie de acolo niște gînduri posomorâte. Un vâl întunecos de tristeță joacă înaintea ochilor lui... Bagseamă îi vin în mînte ficiorii și i-e rușine.

Șapte ficiori avuse Codrea, ca șapte feți-frumoși. Și toți șapte l-au făcut de rușine, toți șapte i-au fugit din cătănie, parc'a fost făcătura. Să fi fost oricît de prăpădiți, oricît de beciznici, numai asta să nu i-o fi ticluit. Ce-i plătește lui c'au fost harnici, agonisitori, că s'au așezat bine, că și-au căpătat neveste și frumoase și chipoase! L-au făcut de răs, l-au făcut de comedie la lume fugind din cătănie. Și pentru asta lui Codrea îi erau urăți, ca-și-cînd nici n'ar fi fost odraslele lui.

În sfârșit mai aveă unul, pe Ionică. Acesta eră mezinul. Și fusese băiat bun. Îi plăceau poveștile cătănești. Ascultă totdeauna cu ochi

¹⁾ Sabia.

scânteietori cuvintele lui Codrea... În acesta își pusese el toată nădejdea.

Dar într-o seară, tocmai când se ciondănea cu baba, se auzi un tocănit lin, slab în geam. Codrea păși liniștit la fereastră și întrebă:

„Cine-i?”

— Eu...

— Cine-i eu?”

— Ionică...”

Mustațele moșneagului se svârcoliră cu furie de câteva ori par'că le-ar fi zmâncit o mână vrăjmașă nevăzută. Și apoi iar întrebă:

„Ai fugit?”

— Am venit...”

Dintru'ntăiu i se făcea să-l gonească de pe lângă casa sa, să-l alunge în lume ca să nu-i mai auză altul de nume. Dar privirea lui încruntată se rătăci spre babă. Nemișcată, cu doi picuri mari în colțurile orbitelor, ea nu îndrăzneă nici să căraiască. Și totuși, durerea și iubirea ei mută îl înmuțară. Se scărpină în ceafă suduind printre dinți și apoi se trânti pe pat și tăcu toată seara.

Ușa se deschise cârțând și intră Ionică, smead, pleoștit, destrămat, ca o stafie. Se slobozi încetinel pe vatră, lângă foc, și acolo rămase, în tăcere, multă vreme. Babă, motolită într'un ungher, plângea cu sughituri.

Apoi Ionică își sprijini capul în podul palmelor și începă cu voce tânguioasă:

„Mi-a fost dor de-acasă... Că acolo-s numai tot străini, și străinii-s răi, și nu le pasă de durerea ta, și te asupresc și te batjocuresc, și...”

Glasul lui, întrerupt când-și-când de sughitele bocitoare ale babei, răsună duios în liniștea nopții. Codrea însă nu auzea nimic. Cu mâinile împreunate pe piept, zăcea neclintit, ca un mort. Și după ce sfârși ficiorul,

se întoarse către părete și zise aspru, poruncitor:

„Apoi mâne-dimineață să mergi îndărăpt!...”

În zori, când își căscă ochii, baba Firoana, cu ochii înnecați în lacrimi, sgândărea la foc în vatră. Codrea aruncă repede o privire împrejur.

„S'a dus? — gălgăi răgușit.

— S'a dus.”

O fulgerare dureroasă i se înghesui prin inimă, un val rece îl zguduî. Voiă să spună ceva dar nu putea scoate glasuri omenești. Numai un hropăit profund îi isbucni din piept.

În bezna sufletului său tulburat se petrecu atunci o schimbare nelămurită. Se zbătea cu o droaie de gânduri, și nu le putea deluși. Dar din frământările acele mute isvoriră deodată doi stropi argintii și se rostogoliră repede peste boțelele feții la vale...

E multișor și de-atunci. Acuma Ionică-i însurat... însurat bine ca și ceilalți șase. Dar Codrea a slăbit rău... abia mai iese câteodată din bordeiu. Se cam innădușește și-i mănâncă și tusa. Sufletul lui, însă, e tămăduit. Nici o grijă, nici o supărare nu-l mai jinduește.

Și n-sărbători, dacă-i vreme bună, iese în grădinișă, sub un paltin bătrân, bortos, și povestește vecinilor cari se strâng bucuroși roată pe lângă dânsul... povestește pățanii năzdravene de pe timpul când eră el slugă împărătesc:

„Hm... Mă... Am fost noi odată la manevuri, mă, da departe, tare departe... Am umblat atunci și pe la marginea pământului, mă... Da-i mândru pe-acolo... îi numai năsip... năsip mărunțel-mărunțel ca macu... Hm!... Așa, mă!...”

C. Rebreanu.

Cântec.

Verde ramură de brad
Totdeauna 'n floare,
Verde ramură de brad,
Tu m'ai blăslămat să cad,
Pân' 'n asfințit de soare!

Și nu vremile mă dor
Vecinic schimbătoare,
Și nu vremile mă dor,
Alte 'n groapă mă cobor:
Inimi-arzătoare!

D. Marcu.

Din literatura străină.

Synnöve Solbakken

de Björnstjerne Björnson.

Capitolul VIII.

Câteva săptămâni mai târziu, cei dela Solbakken se pregăteau, des de dimineață, de biserică; eră ziua de confirmatie, care în anul acesta cădea mai de timpuriu ca de obicei și la astfel de zile se încuia toată casa, căci toți trebuiau să fie la slujbă.

Fiind vreme bună n'au plecat cu căruța, deși dimineața eră rece, a iarnă. Se pregătea, par'că, o zi frumoasă de toamnă.

Drumul ocolea satul trecând pe la Granliden, cotea apoi la dreapta și, ca la vre-un sfert de leghe, eră biserica.

Pe cele mai multe locuri eră grâul secerat și snopii în picioare; cea mai mare parte din vite coboriseră dela munte și pășteau prionite în vale; livezile erau pe alocurea cu otavă, iar pe unde eră pământul mai slab, păreau cenușii; de jur împrejur stă pădurea cu puzderia ei de culori: mesteacănul lăncezind, plopul îngălbenit, sorbul cu frunza uscată și sgârcită dar încărcat de poame. Plouase tare câteva zile, tufișul mărunț, ce se tără pe marginea drumului și care pân' aci strănută ziua n'treagă în pulbere, eră azi spălat și proaspăt.

Dar coastele se plecau mai grele deasupra văii, cu cât toamna pustiitoare le despoia și le făcea mai aspre, pe când păraiele, cari vara numai ici colea dădeau semne de viață, sburdau la vale, trufașe și spumoase cu sgomot asurzitor.

Părâul care trecea prin Granliden aveă un drum mai greoi și mai temeinic, mai ales dupăce ajungea la coasta grunjoasă de unde muntele se oprea deodată și nu mai vrea să-l însoțească, se tragea par'că îndărăt. Părâul îi răspundea cu o smâncitură puternică și o luă la goană cu urlet și sgomot de-l făcea să se cutremure; apoi îi „spală strașnic capul“ pentru necredință, improșcându-l cu o suliță de apă drept în mijlocul feții. Câțiva puieti de arini, cari se apropiaseră curioși de prăpastie, erau pe-aci-pe-aci, să fie smulși de

valuri și rămaseră clențânind sub stropii reci. Căci azi, părâul, în goana lui, nu eră cruțător.

Torbjörn, tocmai trecea cu toți ai căsii, și se minună de așa priveliște. Eră acum sănătos de tot și îi ajută iar tatălui la lucru cu nădejde. Îi vedeai pe amândoi tot împreună; așa și azi.

— Pare-mi-se că vin cei din Solbakken în urma noastră, zise tatăl.

Torbjörn nu se n'toarse; mamă-sa zise:

— Adevărat... dar nu văd pe..... ba da, e acolo.

Și acum, fie că cei din Granliden iuțiră pasul, fie că cei din Solbakken și-l domoliră, calea dintre ei se făcea tot mai mare așa încât la urmă abiă se mai zăreau.

Azi părea că va fi plină biserica; șoseaua lungă eră neagră de oameni, pe jos și călări și n'cărute.

Acum toamna, caii erau mai iuți și mai ne'nvâțați cu tovarăși, de aceea nechezau într'una neastâmpărați, așa încât drumul eră primejdios dar și plin de farmec.

Cu cât s'apropiau mai mult de biserică, cu atât caii făceau mai mare zarvă, căci cei cari soseau nechezau la cei cari stau legați de gard, iar aceștia își mușcau căpestrele, svârleau cu copitele de dinapoi și răspundeau la nechezatul celor cari se apropiau.

Toții câinii din sat, cari săptămâna întreagă se lătraseră și se hărăiseră unii pe alții, se întâlneau în fața bisericii și se n'hățau la lupte turbate, luându-se la goană peste câmpuri, părechi-părechi și cete n'tregi.

Oamenii stăteau liniștiți pe lângă zidurile bisericii și caselor vorbind în șoapte și uitându-se unii la alții numai cu coada ochiului.

Drumul dealungul zidului nu eră lat, rândul de case de pe cealaltă parte eră foarte aproape și femeile se n'șirau mai toate pe lângă zid, iar bărbații în preajma caselor.

Abiă târziu se ncumăteau să treacă unii la alții. La n'ceput, chiar cunoscători buni, zărindu-se de departe, făceau par'că nu s'ar vedeă; când se nimereau atât de aproape încât nu se putea să nu-și dea binețe, o fă-

Porturi din Banat.

ceau; dar cu fața întoarsă de jumătate și cu vorbă scurtă, îndreptându-se apoi mai bucurios fiecare în altă parte.

Când sosiră cei din Granliden, se făcu tăcere.

Sămund n'avea mulți de salutat de aceea trecu repede printre șire; femeile însă se opriră în capăt, iar când eră să se înceapă slujba, bărbații se 'ntoarseră să le ia. În aceeași clipă sosiră trei căruțe, una după alta, în goană nebună și nu se opriră nici în mijlocul mulțimei.

Sămund și Torbjörn, pe cari eră aproape să-i calce, își ridicaseră deodată privirile. În cea dintâi căruță erau Knut Nordhaug și un bătrân, în a doua soru-sa cu bărbatul ei.

Tatăl și feciorul se uitară unul la altul: Sămund nici nu clipi, Torbjörn îngălbeni. Apoi privind drept înainte zăriră pe cei din Solbakken, cari tocmai să opriseră să agrăiască pe Ingeborg și Ingrid Granliden. Dar la sosirea căruțelor cuvintele li se opriră pe buze, iar ochii le rămaseră țintă la cei din căruțe.

Dupăce se liniștiră puțin, căutară împrejur și deteră cu ochii de Torbjörn și de Sămund. Guttorm se 'ntoarse, iar femeia își ținti privirea asupra lui Torbjörn; Synnöve, simțind că Torbjörn se uită la ea, se 'ntoarse la Ingrid ca și când ar fi vrut să-i dea mâna, deși i-o mai dăduse odată. Și simțiră toți, în acelaș timp, că toată lumea să uită la ei.

La urmă, Sămund trecu dincolo și, cu fața întoarsă, întinse mâna lui Guttorm:

— Mulțam pentru rândul trecut.

— Mulțam de asemenea.

Apoi dete mâna și cu Karen, iar când ajunse la Synnöve, ea ridică ochii la el și uită să zică „mulțam“, căci în aceeași clipă veni și Torbjörn, care urmase pe tată-său. El nu zise nimic; își deteră mâna fără să se uite unul la altul, fără să se miște din loc.

— Azi vom aveă o zi frumoasă — zise Karen Solbakken, trecând cu ochii dela unul la altul.

Numai Sămund răspunse:

— Așa cred și eu, vântul ăsta, va și el, să alunge norii.

— Grăul are lipsă de vreme uscată — zise Ingeborg Granliden și tot scutură pe Sămund pe spate; i se părea pe semne, că e plin de praf.

Dumnezeu ne-a dat un an blagoslovit, numai de le-am vedeă toate sub coperiș — zise Karen Solbakken și iar își aruncă ochii la cei doi, cari nu se clintiseră încă din loc.

Sămund se așeză în dreptul lor așa încât ea nu-i mai putea vedeă, și răspunse:

— Atărână de hârnicia brațelor. M'am gândit eu de multeori, cum ar fi când mai multe gospodării și-ar uni puterile. Ar merge lucru, de bună samă, mai bine.

— S'ar puteă întâmplă să vrea fiecare să se folosească de vremea bună — zise Karen și se dete la o parte.

— Firește — zise Ingeborg și se apropie de bărbatu-său, așa încât Karen tot nu se putea uită unde ar fi vrut — dar în multe părți se coc toate mai de timpuriu ca în altele; Solbakken ne ia întotdeauna cu vre-o două săptămâni înainte.

Legenda Sf. Nicolae.

— Da, da, am putea să ne ajutăm unii pe alții, zise Guttorm, iar nevastă-sa îi tăie vorba:

— Puterea omenească n'ajunge departe. Gândesc că voia lui Dumnezeu e cea mai mare și în mâna lui suntem toți.

— Și ce ar avea Dumnezeu împotriva, dacă noi ne-am ajutat unii pe alții la Granliden și la Solbakken?

— Nu, — zise Guttorm — nu poate avea nimic împotriva — iar Karen schimbând vorba:

— Au venit azi mulți oameni la biserică, îți crește inima, când vezi că vin s'asculte cuvântul Domnului.

Nimeni n'avea de gând să răspundă; la urmă zise Guttorm:

— Parcă se fac oamenii mai buni; în ziua de azi vezi mai mulți credincioși la biserică decât în tinerețea mea.

— Da... se înmulțesc oamenii — zise Sămund, iar Karen:

— Sunt mulți printre ei, poate chiar cei mai mulți, cari vin numai din obișnuință.

— Poate cei mai tineri —, zise Ingeborg, iar Sămund:

— Caută și ei prilej să se mai întâlnească. Karen schimbă din nou vorba:

— Ați auzit că preotul nostru își caută alfa parohie?

— Păcat, — zise Ingeborg — mi-a botezat și mi-a confirmat toți copiii.

Sămund mestecă în dinți o crenguță uscată:

— Și ai vrea poate să îți-i și cunune, până nu pleacă?

— Da nu se mai începe slujba? — întreabă Karen, privind spre ușa bisericii — iar Sămund răspunse șiret:

— Da, da, e cald azi pe afară.

— Vino Synnöve, noi mergem.

Fata tresări și se n'toarse... vorbise, în sfârșit, cu Torbjörn.

— Așteptați până sună — grăi Ingrid uitân-

Rodin, Burghezi din Calais.

du-se pe furie la Synnöve, iar maică-sa se învoi:

— Șapoi intrăm cu toții.

Synnöve stătea nedumerită. Sămund se uită peste umăr:

— Așteaptă, dragă, că-ți va suna și ție ceasul, cât de curând.

Fata se făcu roșie ca racul, iar Karen se încruntă la el. Sămund zâmbi:

— Inzadar, că tot se n'tâmplă așa cum vrea Dumnezeu; n'ai spus-o tu mai adineori? Și porni, pe n'delete, înainte, iar ceilalți după el.

În fața bisericii eră îmbulzeală mare. Deo parte, răzimați de zid, stăteau doi oameni de vorbă; unul înalt și lat în spete, cu păr bălai și sbârilit: eră Knut Nordhaugen. Când zări pe cei din Granliden, îi încremeni cuvântul pe buze; dar nu se mișcă din loc.

Sămund, trecând pe lângă el, îi aruncă o privire aprinsă; Knut nu-și plecă fruntea, dar nici prea senină nu-i eră căutătura.

Acum venea Synnöve, și când dete cu ochii de Knut, îngălbeni ca ceara.

Knut plecă ochii și își părăsi locul. Abia făcuse câțiva pași și se pomeni față 'n

Bourdelle, Pallas-Atena.

față cu Guttorm, Karen, Ingrid și Torbjörn. Dete să se întoarcă, dar oamenii se 'mbulzeau mereu și nu eră chip să te strecuri.

Pe treapta de sus, la ușa bisericii, se oprise Synnöve; Sämund eră în urma ei și, cum stăteau mai sus decât toți, puteau vedeă ce se petrece afară.

Synnöve nu mai vedeă nimic în jurul ei; se uită țintă la Torbjörn; tot așa și Sämund, Guttorm, nevestele lor și Ingrid. Torbjörn stă nemișcat. Knut, simțind că ceva trebui să se întâmple, întinse puțin mâna, făr'a zice un cuvânt. Întinse și Torbjörn mâna, dar prea puțin ca să atingă pe a celuiilalt.

— „Mulțam...” începù Knut, dar își aduse aminte că nu se prea pritriveau cuvintele astea și se trase puțin înapoi. Torbjörn ridică capul și ochii lui întâlneură pe ai Synnövei, albă ca zăpada. Atunci înaintă câțiva pași, apucă cu putere mâna lui Knut și zise tare, în azul tuturor:

— Mulțam de rândul trecut, Knut; nu ne-a stricat la nici unul.

Knut ar fi vrut să zică ceva, dar nu nimereă. Torbjörn așteptă; și cum o tot suceă în mână, cartea de rugăciuni îi căzù jos. Knut se plecă și i-o dete. Torbjörn îi mulțumì și plecă.

Toți erau în biserică. Intră și Torbjörn. Dupăce se așeză la locul lui, își îndreptă căutătura spre scaunele femeilor. Ingeborg

zi zimeă induioșată. Karen Solbakken, care abiă așteptase să se uite la ea, îi dete de trei ori din cap, și văzând mirarea lui, mai dete de trei ori și mai prietinoasă. Tata Sämund îi șopti la ureche:

— Știam eu c'asa o să fie.

Confirmația începuse. Preotul înaintă spre copii; ei cântau, și glasurile lor arginții, pline de credință și nădejdi, induioșau pe toți credincioșii, iar când se făcea liniște și când preotul lor — care de douăzeci de ani eră între ei, care aproape fiecărui îi ajutase cu sfaturi înțelepte — își încrucișă mânil pe piept și începù a vorbi, induioșarea eră la culme. Când le vorbeă părinților de viitorul copiilor, aceștia începură a plânge, iar Torbjörn, care abiă de curând scăpase din ghiara morții, plânse și el, mai ales când copiii își făcură jurământul, încredințați cu toții că-l vor și țineă. Nu se 'ntorsese niciodată spre banca femeilor, dar după slujbă se duse la Ingrid, îi șopti ceva la ureche și eși repede afară; unii ziceau că în loc să apuce pe drumul drept o luase la deal spre pădure. Sämund îl căută ce-l căută, și se lăsă, mai ales când văzù că și Ingrid lipsește. Cei din Solbakken căutau și ei pe Synnöve, dar nimeni n'o văzuse și așa porniră cu toții, fără copii.

Depărte însă, pe șosea mergeau alături Ingrid și Synnöve. (Va urma).

Mamă.

Mamă, scot răsboiu 'n șură
Și-l mai las, nu-i cu soroc,
M'am urât de țăsătură
Simt că 'n vine-mi curge foc.
Tâmpla-mi arde și mă doare
Capu-mi urlă ca năhui,
Și mi-e cald și mi-e răcoare,
Nu mă spune nimăruì.
Nici chiar tati nu mă spune,
Pentruce să-l înșiorì?
Stânge-mi apă de cărbune
Cum făceai de alte ori,
Tata seceră și strânge
Cară lemne din păduri...
Lui zadarnic ne vom plânge
De-ale vieții lovituri.

Tu măicuță, știi ce-i jale
Cât de amărât' aș fi,
Cu descântecete tale
Tu mă vindeci și mă 'nvil.
Vei fi dat și tu cu spata
Și cu ițele ca 'n vis,
Dupăce-ai văzut pe tata
Și-ai simțit că-i cel trimis.
Mamă unde mi-e norocul
Fentru care m'am luptat,
Nu mi-am implinit sorocul,
N'am crezut, nu m'am rugat?
„Vine — vine mai târziu
Că-l alege Dumnezeu,”
Mamă, cântă-mi la sicriu
De-o veni al meu!

Maria Cunfan.

Cronică.

Teatrul Național din București. [Noul director. Inceputul stagiunii. Concert și Ultimul vlăstar, dramă în 3 acte de Pandelea. Heidelberg-ul de altădată, piesă în 5 acte de Wilhelm Meyer Förster]. Venirea dlui Pompil Eliad la Teatrul național a fost salutată de cei mai mulți cu bucurie. Și cu drept cuvânt. Veniă un om învățat, un cunoscător al literaturii naționale și străine. Veniă d a s a că lui care are a s'aducă ceva nou în neorânduiala culiselor; disciplina de școală și respectarea mândriei personale a fiecăruia, mândrie, care, aici, a fost atât de des deconșiderată. S'a știut face iubit dela început, prin amabilitatea lui și prin acea lipsă de formă cu care știe să dea sfaturi sănătoase, celor de pe lângă dânsul.

După ceteira fiecărei piese venite la teatru, noul director ține conferințe foarte instructive despre epoca în care a fost scrisă, desvăluindu-le artiștilor defectele și calitățile piesei și scoțând la lumină cu multă măiestrie fiecare caracter; o importantă colaborare pentru mai ușoara adâncire a rolurilor de către artiștii noștri.

A vorbit despre Augier, Dumas, Schiller și Björnson. În deosebi despre acesta din urmă în legătură cu piesa lui, „Un Faliment”, conferința dlui Eliad a fost de o înaltă valoare literară, cuprinzând toată literatura nordică și o interesantă paralelă între Björnson și Ibsen.

Eră ceva cu totul nou pentru artiștii teatrului această școală, la care nu s'a gândit niciunul din predecesorii noului director și pentru care n'avem decât cuvinte de laudă.

La 16 August st. v. s'au început repetițiile pentru stagiunea actuală. Eră ziua revederii. Artiștii, unii se întorceau dela munca de vară, alții din călătorii. Fiecare cu impresiile lui. În sala de repetiții eră viață și dragoste. Se vorbea de Paris, de Viena, de München, de Italia, de Govora și de teatrele de vară din Capitală. Eră răs și voie bună. Și în această veselie artiștii își dădeau mâna pentru pornirea stagiunii de sub noua direcție.

Muncă de dimineață până seara. Se repetă „Un faliment”, „Lipitorile satelor”, „Heidelberg-ul de altădată”, „Don Carlos”, valoroasa traducere a lui Coșbuc și altele.

Până târziu nu s'a știut sigur cu ce are să se înceapă stagiunea. Se vorbea de Ovidiu, de Sanda și de Răsvan și Vidra.

Acum vre-o două săptămâni și mai bine se lățește svonul despre o piesă românească nouă, de „Ultimul Vlăstar” a dlui Pandelea. Se cetește, se aprobă și se pune în repetiție. Eră piesa găsită vrednică pentru deschiderea stagiunii.

Și se joacă Sâmbătă, în 27 Septemvrie v. Sala teatrului eră imponentă în lumina ei de sărbătoare. Tot ce are Capitală mai distins venise să aplaude noua

lucrare și să încurajeze străduințele și bunele intenții ale noului director.

La 8 și jumătate se ridică cortina. Orchestra ministerului împreună cu Societatea „Carmen” intonează imnul regal. Lumea se ridică, pătrunsă de solemnitatea momentului. Eră frumos, eră înălțător, eră românesc!

Urmează „Imnul României” de Castaldi, condus de însuș compozitorul. E o compoziție de artă înaltă și a fost acoperită de aplause.

Apoi „Resunetul Ardealului” de Vidu și la urmă „Deșteaptă-te Române!”

Sufletele erau înălțate și toți vedeau în această introducere intențiile bune ale dlui P. Eliad.

Cortina se ridică pentru a doua oară. O odaie românească de oameni cu dare de mână; e casa popii Leu din Câmpeni. Între culise se stinge „Hora unirii”, se aud aplause și vorbe. Eră o serbare improvizată în casa părintelui. Ce se întâmplase?

Augustin, feciorul popii, singurul rămas în viață din mulți cari au murit în războaie, singurul vlăstar al Șoimanilor, venise dela București pe ascuns, chemat grabnic de tatăl său bătrân. Zic pe ascuns, fiindcă de 4 ani fugise în Românie, în urma unui discurs inflăcărât, pentru care fusese condamnat de unguri. Îl chemase bătrânul să-l însoare cu Livia, cu care eră logodit încă înainte de a fugi, ca nu cumva să se piardă pe-acolo și astfel să se piardă neamul Șoimanilor, care de 600 de ani stăpânește munții.

Tânărul însă visează războiul, — e vorba de războiul independenței dela 77, când se petrece acțiunea piesei — visează libertatea României! La București, în intrunirile studențești, în societate, pe stradă nu se discută decât de război — spune tânărul tatălui său. Popa Leu condamnă războiul și, în dorința lui oarbă de a i se continuă neamul, încearcă toate mijloacele de a abate pe fiul său dela gândul acesta. De aici conflictul. Unul vrea războiul, celălalt vrea nuntă și copii.

Jandarmii prind de veste de venirea lui Augustin și la sfârșitul actului întâi apar în ușa din fund înțrebând de el și căutându-l.

Actul II. se continuă cu noaptea care a înaintat. E o scenă puternică între tată și fiu, care se termină cu o mare lovitură pentru bătrân: Augustin mărturișește că s'a și înrolat într'un regiment și în timpul cel mai scurt trebuie să fie în tabăra dela Caracal. Și arată bătrânului ordinul de chemare. Popa sdrobotit ia o hotărâre frumoasă din punctul lui de vedere; decât să meargă la război, să moară și astfel să se stingă neamul Șoimanilor, mai bine să-l dea pe mâna jandarmilor. Ademește pe Augustin să între într'o odaie, îl incuie înlăuntru, chiamă jandarmii și după ce îl chiamă și pe fecior le zice: Iată-l, acesta este pe care-l căutați. Luați-l!

În credința aceasta, că după ce Augustin își va face osânda, tot are să se continue neamul Șoimanilor, bătrânul sfârșește actul al doilea.

În actul din urmă, Moji scapă pe Augustin din mâna jandarmilor, și pe aceștia îi leagă butuc și-i trântesc în fundul grădinei. Nicoară, un Moj voinic, fecior în curte la popa și prietin de copilărie al lui Augustin, face pregătirile de plecare. Și pleacă amândoi călări, mergând la pas, însoții de trei sute de Moji, cari să-i apere până trec munții. Bătrânul desnădăduț, aleargă în grădină, desleagă jandarmii și între ei și Moji se dă o luptă disperată. Augustin e adus mort pe scenă, urmat de popor, printre care popa Leu, care inebunise.

Din acest material expus aici în fuga condeiului — dupăcum se vede — s'ar fi putut scrie o dramă puternică. Așa cum a făcut-o dl Pandelea, într'o completă necunoștință de loc, de oameni și de teatru, piesa e departe de a ne spune adevărul despre Moji cei voinici din Munții apuseni și nu rămâne decât o fantazie scrisă într'o limbă frumoasă și de multeori cu o mare putere de imaginație.

Publicul a primit-o cu rezervă și ici-colo a fost chiar desaprobată.

„Heidelberg-ul de altădată”, sentimentală piesă a lui W. M. Förster, ne aduce aminte de cea mai frumoasă parte din viață, de tinerețe. Vezi pînă, braț la braț, dragostea și nepăsarea zilei de mâine. Vezi studenți germani, copilăroși și nebuni, cari duc o viață de cântec și de înfrățire.

Și în lumea aceasta liberă vine, însoțit de profesorul său Dr. Jüttner, prințul moștenitor de Saxa-Karlsburg, tânărul Karl Heinrich. Ținut până acum în mediul sever și plin de forme dela curte, tânărul prinț se simte aici la largul lui și, în rînd cu ceiafălți, ducе viața de student german, cunoscută de toată lumea. Se avîntă chiar într'o idilă de dragoste curată cu o fetiță, care îl servea cu bere, o nepoată a berarului Ruder, iubită de toți pentru naivitatea și bunătața ei.

Și când soarele acestei iubiri eră mai sus pe cerul sufletelor lor primăvărateci, ministrul de stat Haug vine la Heidelberg și-i aduce prințului trista veste că unchiul său, lovit de apoplexie, nu mai poate conduce afacerile de stat și că el, prințul cel tânăr, e chemat de înalte interese să la conducerea. Karl Heinrich rămâne îndurerat în fața acestei invitări și, după o oarecare esitare și după o despărțire de-o nedescrisă duiosie de iubita lui, se hotărăște să plece. Se despărțea de tinerețe, de libertate și de cea dintâi floare, pe care a întâlnit-o în viață, floare care nu poate să crească întindată în iarna de formalism a curții dela Karlsburg.

Aici e trist, veșnic tăcut, veșnic căutând singurătatea. Într'o seară, pe când mareșalul îl cetia programul serbărilor ce erau să se dea cu prilejul căsătoriei sale, mai mult împuse de interesele de stat, fu anunțat că cineva din Heidelberg vrea să-i vorbească. Și e introdus bătrânul Kellermann, care-l servise atîta timp la Heidelberg. La vederea lui prințul își aduce aminte de toate, întreabă de unul, de altul, de fetița dela berărie și-l cuprinde un dor nebun de poezia

aceea părăsită, se hotărăște și pleacă pentru câteva zile la Heidelberg.

E toamnă, cad frunzele... și studenții de-acuma îl primesc ceremonios, cu onoruri și cu sială. Nu mai e tinereța și libertatea de altădată... nu mai e nimic. Fetița îi spune că și ea vrea să se mărite, să-și vadă și ea de casa ei și că are să plece din Heidelberg. E toamnă... toamnă peste tot.

Și la despărțire, prințul îi spune: „Numai pe tine te-am iubit, să știi...” și fetița isbucnește în plîns, iar prințul se duce...

Piesa e scrisă cu artă și are să fie mult afișul teatrelor naționale. Artiștii sunt toți la înălțime.

O.

Porturi din Bănat. Cu ocazia adunării generale a „Societății pentru fond de teatru român” în Oravița, despărțământul Asociației de acolo a împărțit cinci premii de câte 20 cor. pentru cele mai frumoase costume bănățenești. Trei dintre premii au fost plătite din averea despărțământului, iar două le-a oferit banca „Oravițana”. Pe lângă aceste s'au mai premiat, din venitul petrecerii populare, patru costume ardeenești cu câte 10 cor.

Această premiare e o faptă frumoasă și cei ce-au săvârșit-o sunt vrednici de toată lauda, dar, în același timp, e și un semn caracteristic, îngrijitor chiar, al desvoltării noastre în cele naționale. Părăsirea portului național și înlocuirea lui cu altul străin sau cel internațional, se aude din multe părți locuite de Români și noi credem că acest obicei nou al poporului nostru are o importanță cu mult mai mare de cum i se dă. S'ar putea scrie un studiu întreg, din punct de vedere etnografic și sociologic, despre însemnătatea portului la un popor, arătându-se că el e rezultatul stărilor geografice, economice și sufletești ale unei individualități etnice, că portul e o condiție nu numai de formă pentru conservarea națională a unui popor. Dar de astădată e deajuns, dacă toți cei ce ținem așa de mult la tradițiile noastre naționale, la păstrarea individualității noastre etnice — ne vom silii să înțelegem că renegarea unei note caracteristice așa de importante, cum e portul, trebuie că-și are cauze cu mult mai adânci în viața socială a poporului, de cum ne închipuim.

Nu e numai rezultatul unui obicei rău, cum ni se pare, și nu e așa de ușor de îndreptat acest „obicei rău”. Premiiile desigur sunt fapte laudabile, cum am zis, și ele trebuie urmate, dar să nu credem că numai cu ajutorul lor vom înlătura răul. Cauzele adevărate trebuie căutate în viața economică a poporului, în sărăcia lui, în condițiile nouă de trai, în contactul lui sufleteș cu lumea nouă a străinului și dacă jertfa de sine a „conducătorilor” și iscusința lor va fi mare, poate că vor reuși, nu să împiedece procesul firesc al transformării obiceiurilor din străbuni, ci să creeze niște condiții prielnice pentru îndreptarea acestor cauze, fără de cari nu le putem închipui nici o îndrumare conștientă și rodnică.

Ne mulțămim să atragem atențiunea asupra celor

stiunii, fără să intrăm în amănunte. O vor face probabil cei cari se ocupă și practic cu chestiunea.

Mulțămită amabilității dlui Dr. P. Cornean, avocat în Oravița, în acest număr putem da și fotografia costumelor premiate cu ocazia adunării generale a „Societății pentru fond de teatru”.

Educația poporului. Poate niciodată nu s'a vorbit mai mult despre educația poporului, ca în zilele noastre. E o trământare în întreaga Europă de a veni într'ajutorul masselor largi ale muncitorimii, a cărei putere și însemnătate se impune tot mai răspicat atențiunii celor ce ispitesc cu prevederi viitorul.

Un echou slab al acestor trământări a pătruns și la noi. În vremea din urmă se aud și la noi tot mai des îndemmurile sincere: „Să luminăm poporul!” Mai ales semnele de prefacere ale raporturilor sociale din țara noastră, ivite fără de veste, ne impun o acțiune serioasă de a înarmă mulțimea cu învățătură, de a-i lumina mintea și de a o îndrumă la luptă conștientă. Căci în zilele noastre numai sabia de flăcări a minții poate fărâma robia popoarelor, numai ea poate sparge porțile cetăților de trântori, în cari lenea se răstăfă de veacuri din sudorile de sânge ale muncii.

Și viitorul va hotărî, dacă suntem destul de deștepti pentru a ne smulge din inerția întinerescului, dacă suntem vrednici să trăim mai omenește.

Trebuie să ne bucurăm că a tresărit și la noi dorul de a lumina poporul din toată inima și cu toată priceperea ce-o avem. Mișcarea ce s'a pornit pentru instruirea analfabeților, pentru pregătirea abecedarelor pe seama analfabeților, pentru aranjarea de prelegeri și adunări populare e o mișcare îmbucurătoare, care poate avea rezultate practice de cea mai mare importanță. Învățătorii și preoții noștri au priceala să dovedească cum își înțeleg chemarea.

Pentru toată călătoria mea noastră, vremurile în cari trăim, sunt examene serioase de conștiință și de datorie.

Să nu se uite că premergătoarea libertății și al progresului a fost întodeauna învățătura. Și ca să poată ajunge întreg poporul în stăpânirea ei, trebuie muncă din greu și jertfe!

Conferințele Asociațiunii. Într'un număr trecut (Nr. 18) pomeneam că prima noastră instituție culturală intenționează a aranja, în cursul iernii viitoare, conferințe pentru „inteligență”, în toate centrele noastre mai însemnate. Circulara — cunoscută din presa cotidiană — ce-a adresat-o biroul central al Asociațiunii directorilor de despărțăminte n'a avut însă rezultatul dorit. Jumătate dintre ei n'au dat nici un răspuns, iar jumătate au răspuns prea necomplet. În ultima ședință a comitetului central al Asociațiunii s'a hotărât, deci, să se lase fiecare despărțământ să aranjeze singur aceste conferințe, iar dacă publicul din diferite centre dorește să asculte și conferințarii din alte localități despărțămintele să se îngrijească de invitarea lor și să supoarte toate cheltuielile.

Încercările începutului desigur sunt grele. Nu ni le închipuim însă tocmai așa de grele. Prea suntem încremeșiți și imposibil de urmit, chiar și atunci când e vorba de interesul cultural al fiecăruia dintre noi.

Căci cine pierde, dacă aceste conferințe nu se pot ține regulat și sistematic? Tot noi! Și ce dovedește desinteresarea cărturarimii noastre față de o asemenea mișcare culturală? Lipsa unei vieți intelectuale și prin urmare neîndreptățirea poporului nostru de a nădăjdui o soartă mai bună.

Dar să nu ne probozim, poate că unele dintre despărțăminte vor reuși să repare păcatele și greșelile altora. În Sibiu, de pildă, se pregătesc conferințe, concerte și piese de teatru, cari credem că vor deștepta interesul publicului, și vor fi pe deplin reușite.

Agata Bărescu. Zilele trecute Sibiuul a avut norocul să asiste, în casa națională, la două reprezentații ale celebrei tragediene Agata Bărescu, date cu concursul dlui Radovici. Au fost două seri frumoase în viața tihnită a orașelului nostru, în care s'abat cam rar razele de lumină ale talentelor mari. S'au jucat numai scene din Phedra, Medea, Othello, Hero și Leandro, Sapho și Fiul pădurilor, așa încât publicul a putut numai să întrezărească puterea talentului tragedienei, admirate și aplaudate pe toate scenele mari ale Europei. Dl Radovici s'a distins mai ales în Othello, în care și diletantul nostru dl Iul. Enescu a jucat bine rolul greu al lui Jago. Entuziasmul publicului s'a manifestat prin aplauze nesfârșite, prin răsplătirea artiștilor cu buchete de flori și cununi de lauri. În ultima seară, și doamna Trăteanu a contribuit la sporirea clipei frumoase, încântând publicul cu Lorelei de Liszt și câteva cântece populare de ale dlui Tib. Brediceanu.

Știri. S'a început stagiunea teatrului orașenesc din Sibiu sub conducerea directorului Leo Bauer. Repertoriul pare a fi bine ales și sperăm că în cronicile viitoare vom putea vorbi și noi despre piesele mai însemnate.

* Institutul de credit și economii „Șărcăia” din Șărcăia (com. Făgăraș) s'a înscris între membri fondatori ai „Asociațiunii” cu 200 cor. În același timp a adus hotărârea — vrednică de urmat și din partea altor instituite — ca toți membri direcțiunii și toți funcționarii institutului să fie obligați a se face membri la „Asociație”.

* Lumea noastră se înmulțește tot mai mult pentru aranjarea cursurilor de analfabeți. Colonia românească din Budapesta a adunat 1000 de cor., pe cari le împarte ca premii de câte 40 cor. între învățătorii cari vor instrui mai mulți analfabeți, unele dintre despărțămintele Asociațiunii de asemenea au început să dea astfel de premii, iar comitetul central al acestei instituțiuni, în ultima sa ședință, a hotărât să împartă dinți premii, de câte 50 de cor. între învățătorii mai harnici. Ce frumos ar fi, dacă centrele românești s'ar lua la întrecere a aduna câți mai mulți bani pentru acest scop. Sumele s'ar putea trimite comitetului central al Asociațiunii să le împartă în toate despărțămintele.